

GELAAGD FAMILIAAL
VERMOGENSRECHT

Beginselen
erfrecht

BARBAIX
VERBEKE

GELAAGD FAMILIAAL VERMOGENSRECHT

Beginselen erfrecht

Renate Barbaix
Alain-Laurent Verbeke

2012

 die Keure

BEGINSELEN ERFRECHT

Renate Barbaix
Alain-Laurent Verbeke

2012

 die Keure

ISBN 978 90 4861 676 3
D/2012/0147/363
Bestelcode 202 123 213 (SC)

© 2012 die Keure
Kleine Pathoekeweg 3
8000 Brugge
Tel.: 050/47.12.72
Fax: 050/33.51.54
E-mail: juridische.uitgaven@diekeure.be
Internet: www.diekeure-juridischeuitgaven.be

Niets van deze uitgave, zelfs gedeeltelijk, mag openbaar gemaakt worden, gereproduceerd worden, vertaald of aangepast, onder enige vorm ook, hierin begrepen fotokopie, microfilm, bandopname of plaat, of opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand behoudens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	3
Woord vooraf	9
Over de auteurs	11
Algemene bibliografie.....	13
Inleiding.....	15
Afdeling 1. Definitie en begrippen.....	15
Afdeling 2. Bronnen van het erfrecht.....	16
Afdeling 3. Het voorwerp van het erfrecht: de nalatenschap	17
I. Het actief van de nalatenschap	17
II. Het passief van de nalatenschap.....	21
Afdeling 4. De 'gewone' en de anomale nalatenschap	23
Afdeling 5. Verkrijging <i>iure hereditario</i> – <i>iure proprio</i>	23
Hoofdstuk 1. Het openvallen van de nalatenschap	27
Afdeling 1. De nalatenschap valt open door de dood.....	27
I. "Overlijden"	27
A. Fysiek overlijden	27
B. Vermiste personen	28
C. Afwezige personen	29
II. Relevantie.....	30
Afdeling 2. De nalatenschap valt open in de woonplaats.....	31
Hoofdstuk 2. Erfbekwaamheid.....	33
Afdeling 1. Bestaan	34
I. De erfgenaam moet al leven	34
A. Algemeen.....	34
B. Het bijzondere geval van het reeds verwekte kind.....	34
C. Bijzondere problemen bij medisch begeleide voortplantingstechnieken	36
II. De erfgenaam moet nog in leven zijn.....	38
A. Algemeen.....	38
B. Het bijzondere geval van vermissing en afwezigheid	39
C. Het bijzondere geval van de commoriënten.....	40
Afdeling 2. Niet onwaardig zijn	43
I. De onwaardigheid bij de ab intestaat devolutie	44
A. Algemene gronden van onwaardigheid	45
§ 1. De onbetamelijke gedragingen	45
a. Veroordeling wegens doding of poging tot doding van de <i>decius</i>	45
b. Het indienen van een lasterlijk geoordeelde aangifte ten laste van de <i>decius</i> van een feit waarop een levenslange opsluiting of levenslange hechtenis is gesteld	47
c. Verzuim van aangifte door een meerderjarige erfgenaam van de doodslag op de <i>decius</i> gepleegd.....	48
§ 2. Sanctie.....	48
§ 3. Gevolgen van de onwaardigheid uit art. 727 BW	49
B. Specifieke gronden tot onwaardigheid.....	53
§ 1. Art. 33, 5e Jeugdbeschermingswet.....	53
§ 2. Art. 745septies jo art. 745octies BW	54
II. De onwaardigheid bij de conventionele devolutie	54
Hoofdstuk 3. Overgang van de nalatenschap	55
Afdeling 1. De voorlopige bezitsoverdracht.....	55
I. Algemeen.....	55
II. Kenmerken van de saisine	57
Afdeling 2. De eigendomsoverdracht en de erfkeuze	58
I. Het optierecht	59
II. Kenmerken van het optierecht.....	60
III. Kenmerken van de uitoefening van het optierecht.....	61
Hoofdstuk 4. Wettelijke devolutie.....	63
Afdeling 1. De gewone wettelijke devolutie.....	63

I. De bloedverwanten.....	64
A. Wie is een erfgerrechtigde bloedverwant?.....	66
§ 1. Principe: juridisch vastgestelde afstamming als sleutel tot erfgerrechtigheid.....	66
a. Algemeen.....	66
b. Gevolgen van de adoptie.....	68
1. Volle adoptie.....	69
2. Gewone adoptie.....	70
§ 2. Uitzondering: aanspraken op de nalatenschap zonder juridische vaststelling van de afstamming.....	71
B. Toewijzingsregels.....	73
§ 1. Toewijzingscriteria: orde, graad en lijn.....	73
a. Orde.....	73
b. Graad.....	75
c. Lijn.....	77
§ 2. Toewijzingsregels tussen de bloedverwanten.....	77
a. Regel 1: prioriteit van de ordes.....	78
b. Regel 2: prioriteit van de graden binnen dezelfde orde.....	79
1. Algemeen.....	79
2. Een bijzonder geval: de toewijzing binnen de tweede orde.....	81
c. Uitzondering op de orden- en gradenprioriteit: kloving.....	82
1. (Gewone) kloving.....	83
2. Kleine kloving.....	86
d. Uitzondering op de gradenprioriteit: plaatsvervulling.....	88
1. Techniek.....	88
2. Toepassingsvoorwaarden.....	91
II. De langstlevende partner.....	94
A. De erfrechtelijke aanspraken van de langstlevende echtgenote.....	94
§ 1. Voorwaarden vereist om te erven.....	95
a. Niet uit de echt of van tafel en bed gescheiden.....	95
b. Geen afstand gedaan van de ab intestaat erfrechtelijke aanspraken.....	97
§ 2. De omvang van de erfanspraken.....	99
a. De langstlevende echtgenote komt op met afstammelingen van de overledene.....	100
1. Algemeen.....	100
2. Caveat: tegenwerpelijheid van de afstamming.....	103
3. Compensatiemaatregelen ten voordele van (bepaal)de afstammelingen.....	106
i. Bijzondere regels met betrekking tot het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	106
ii. Assepoesterverplichting.....	106
b. De langstlevende echtgenote komt op met andere bloedverwanten dan afstammelingen.....	109
1. Algemeen.....	109
2. Compensatiemaatregel ten voordele van de ascendenten.....	112
c. De langstlevende echtgenote komt op zonder bloedverwanten.....	112
d. Erfrechtelijke aanspraken ongeacht met wie de langstlevende echtgenote tot de nalatenschap komt.....	112
§ 3. Bijzondere kenmerken van het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	113
a. Bijzondere regels bij de aanvang van het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	114
b. Bijzondere regels inzake de beëindiging van het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	116
1. De omzetting van het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	116
i. Begrip.....	117
ii. Omzettingsmodaliteiten.....	117
iii. Titularissen van het omzettingsrecht.....	119
iv. Kenmerken van het omzettingsrecht.....	122
v. Waardebepaling van het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	122
vi. Voorwerp van het omzettingsrecht.....	124
2. Uitsluiting of vervallenverklaring van het erfrechtelijk vruchtgebruik.....	127
B. De langstlevende wettelijk samenwonende partner.....	130
§ 1. Voorwaarden vereist om te erven.....	131
a. De wettelijk samenwonende partner.....	131
b. Geen afstamming van de eerstoverledene.....	133
§ 2. De omvang van de erfrechtelijke aanspraken.....	133

a. Een dubbel omschreven erfrechtelijke aanspraak op de preferentiële goederen voor de langstlevende wettelijk samenwonende partner.....	133
b. Compensatiemaatregelen tegenover de erfgerrechtigde bloedverwanten voor het gedeeltelijke verlies van erfrechtelijke aanspraken.....	136
Afdeling 2. De anormale devolutie.....	137
Hoofdstuk 5. Conventionele devolutie.....	139
Afdeling 1. Instrumenten van de conventionele devolutie.....	139
I. Testamentaire devolutie.....	140
II. Contractuele devolutie: erfovereenkomsten.....	140
A. Het principiële verbod van erfovereenkomsten.....	140
§ 1. Principe en ratio legis.....	141
§ 2. Definitie en constitutieve bestanddelen.....	142
a. Niet-betwiste bestanddelen.....	143
b. Twee betwiste bestanddelen.....	144
1. Rechten in een nalatenschap of in een bestanddeel ervan.....	144
2. De toekenning, wijziging of afstand van louter eventuele rechten.....	145
c. Sanctie.....	147
B. Enkele wettelijke uitzonderingen.....	148
§ 1. De contractuele erfstelling.....	149
§ 2. De overeenkomst tot afstand van erfrechtelijke aanspraken.....	150
a. Art. 1287 Ger.W.....	151
b. Art. 1388 lid 2 BW.....	154
c. Art. 858bis lid 2 BW.....	159
Afdeling 2. De inhoudelijke begrenzing: de reserve.....	160
I. Definitie en kenmerken van de reserve.....	161
A. Definitie.....	162
B. Kenmerken van de reserve.....	162
§ 1. De reserve is een deel van de nalatenschap.....	162
a. De reserve is slechts een beschermd erfdeel indien en voor zover de erfgerrechtigde een ab intestaat erfgenaam is.....	162
b. De reserve is een pars hereditatis, geen pars bonorum.....	163
§ 2. De reserve is een kwantitatief en kwalitatief beschermd deel van de nalatenschap.....	164
§ 3. De reserve verschafft de reservataire erfgenaam een persoonlijk, individueel en eigen betwistingsrecht.....	165
a. De reserve verschafft 'slechts' een betwistingsrecht.....	165
b. Kenmerken van het betwistingsrecht.....	167
c. Gevolg van de uitoefening van het betwistingsrecht.....	168
§ 4. De reserve is van dwingend recht.....	169
II. De reservataire en de omvang van het reservataire deel.....	170
A. De reservataire.....	170
B. De omvang van het beschikbaar deel.....	171
§ 1. De reserve van de afstammelingen.....	171
§ 2. De reserve van de ascendenten.....	174
§ 3. De reserve van de langstlevende echtgenote.....	176
§ 4. Bijzondere hypothese van samenloop van reservataire erfgenamen.....	178
a. De langstlevende echtgenote komt samen met afstammelingen tot de nalatenschap.....	178
1. De begiftigde is de langstlevende echtgenote.....	179
2. De begiftigde is een derde.....	179
b. De langstlevende echtgenote komt samen met ascendenten tot de nalatenschap.....	182
1. De begiftigde is de langstlevende echtgenote.....	182
2. De begiftigde is een derde.....	182
III. De techniek van de reservebescherming.....	183
A. De techniek van de kwantitatieve reservebescherming.....	183
§ 1. Stap 1. De samenstelling van de fictieve massa.....	184
a. De bestaande goederen.....	184
b. Toevoeging van de schenkingen.....	185
1. Alle schenkingen die de overledene heeft gedaan moeten worden toegevoegd.....	187
i. Enkel schenkingen moeten worden toegevoegd.....	187
ii. Alle schenkingen moeten worden toegevoegd.....	189
iii. Enkel schenkingen door de overledene moeten worden toegevoegd.....	192

2. Voorwerp van de toe te voegen schenkingen	193
3. Waardebepaling van de toe te voegen schenkingen	195
4. Een bijzonder probleem: de verrekning van de huwelijksvoordelen	197
i. Wettelijke kwalificatieregels en draagwijdte	197
ii. Kwalificatie tegenover gemeenschappelijke kinderen	198
iii. Kwalificatie tegenover niet-gemeenschappelijke kinderen	200
iv. Volkomen en onvolkomen huwelijksvoordelen	201
v. Theorie van de huwelijksvoordelen	202
c. De aftrek van de schulden	203
d. <i>Appendix</i> : één fictieve massa?	203
§ 2. Stap 2. Aanrekening van de giften buiten erfdeel op het beschikbaar deel	204
a. Algemeen	204
b. De aanrekening en de volgorde van de aanrekening	207
c. De datum van de gift	208
§ 3. Stap 3. De vordering tot inkorting	210
a. Algemeen	210
b. Kenmerken van de vordering tot inkorting	211
c. De wijze van inkorting	212
i. Principe	212
ii. Uitzonderingen	213
B. De techniek van de kwalitatieve reservebescherming	215
§ 1. Algemeen	215
§ 2. Toepassingsgebied van de kwalitatieve bescherming	215
a. Enkel de kwantitatieve reserve is kwalitatief beschermd	215
b. De kwalitatieve reserve beschermt enkel tegen lasten, voorwaarden en modaliteiten opgelegd door de <i>de cuius</i>	217
§ 3. Evolutie: van onbeschikbaarheid naar functionele interpretatie	218
§ 4. De vordering tot nietigverklaring van de last	221
IV. (On)aantastbaarheid van de reserve?	222
§ 1. De aantasting van de ascendentenreserve	223
§ 2. De aantasting van de reserve van de langstlevende echtgenote	223
Hoofdstuk 6. De inbreng en de verdeling van de nalatenschap	226
Afdeling 1. Het voorwerp van de verdeling: de te verdelen massa	226
I. Inleiding	227
II. Algemene kenmerken van (de vordering tot) inbreng van giften	228
A. Wat is inbreng?	228
B. Toepassingsvoorwaarden	228
§ 1. Wie is tot inbreng gehouden?	228
§ 2. Door wie kan de inbreng worden gevorderd?	232
§ 3. Wanneer kan er inbreng worden gevorderd?	232
§ 4. Wat is aan inbreng onderworpen?	234
C. Rechtsaard van de inbrengverplichting	235
III. De wijze van inbreng van de giften	235
A. De algemene, "klassieke" inbrengregels	236
a. Inbreng van onroerende goederen	236
b. Inbreng van roerende goederen	238
i. Algemeen	238
ii. Inbreng aan de waarde van het goed ten tijde van de schenking	239
B. De bijzondere regels voor de inbreng aan en door de langstlevende echtgenote	245
§ 1. Inbreng aan de langstlevende echtgenote	246
a. Regel: inbreng tegenover de langstlevende echtgenote	246
1. Inbreng van onroerende goederen	246
2. Inbreng van roerende goederen	246
b. Uitzondering: vrijstelling van inbreng na de toestemming van de langstlevende echtgenote	249
1. Algemeen	249
2. Draagwijdte van de toestemming (tegenover de langstlevende echtgenote)	250
3. Gevolgen van de toestemming (tegenover de bloedverwanten)	252
§ 2. Inbreng door de langstlevende echtgenote	254
a. Inbreng van onroerende goederen	255
b. Inbreng van roerende goederen	255

Afdeling 2. De wijze van verdeling	258
I. Principe	258
II. Uitzonderingen op het principe van de kwalitatieve gelijkheid	259
A. Algemeen	259
B. De later opduikende erfgenamen	260
§ 1. Algemeen	260
§ 2. Principiële bescherming voor derdeverkrijgers	261
§ 3. Toepassingsvoorwaarden	262